

Cambotja: la guerra no s'ha acabat per als refugiats

Fa alguns anys vaig visitar el camp de refugiats cambotjans de Nong Txan, conegut oficialment amb el nom de Site 2. El procés de reconciliació ha avançat molt a Phnom Penh; les tropes vietnamites s'han retirat, s'hi han fet eleccions i els mercats són plens de productes. Però, en aquest camp, a l'altra banda de la frontera amb Tailàndia, sembla com si el temps no hagués passat. La majoria dels ocupants van marxar de les zones sota control dels khmers rojos, i aquests són els únics guerrillers que encara combaten obstinadament contra el govern.

El campament presenta avui un aspecte d'allò més descurat. Ocupa una esplanada immensa, delimitada per tanques de bambú i de filferro i a l'interior, en quadrícules de barraques, s'hi amunteguen, pel cap baix, unes cinquanta mil persones. L'ambient és tranquil i relaxat. Les dones i els nens es passegen pels carrers de fang —rectilinis, dissenyats a cop d'escaire—, van a buscar aigua als reguerons pestilents o, simplement, vagaregen amunt i avall, aprofitant les hores de sol.

Els refugiats cambotjans que esperen en la frontera tailandesa són ostatges de les picabaralles entre el govern de Phnom Penh i els khmers rojos. Fa molts anys que esperen un acord que no arriba mai.

El responsable del camp, un oficial tailandès de vint-i-pocs anys, m'acompanya i deixa anar comentaris lacònics sobre les condicions de vida dels refugiats. També m'adverteix que no es poden fotografiar ni els soldats ni les posicions militars.

L'hospital de la Creu Roja, fet de canya i palla, consta de dues sales espaioses, fosques i plenes d'estossecs i gemecs. A la sala de pediatria trobem en Walter, un metge suís armat d'una xeringa i unes ulleres rodones metàl·liques, que li donen un aire ben inofensiu. Es disculpa dient que no pot deixar els pacients i que tampoc no vol sortir a les fotos. M'explica, mentre embena una cama a un infant plorant, que l'índex de natalitat és molt alt i que no hi ha manera d'aconseguir anticonceptius per a les dones. M'acomia insistint que no hauria de fer comentaris sarcàstics sobre la seva tasca, com aparentment han fet alguns altres periodistes.

Els nens campen a la seva. Per l'expressió de la cara, diríem que estan més amoïnats per la manca de menjar que no per l'absoluta manca de roba. S'arremolinen al voltant del

foraster i saluden efusivament. Em dediquen rialles, corredisses i alguna consigna apresada dels khmers. La cosa més corrent és de demanar monedes tailandeses, però també es diverteixen cridant qualsevol cosa en anglès o entonant un agut i preciós *Kam-put-xe-aaa!*

Sobta, en general, l'adaptació a un medi que era concebut com a provisional, però que ja fa més de quinze anys que funciona. Dins les barraques, els residents s'hi han penjat dibuixos, s'hi han col·locat catifes de fabricació pròpia i hi han posat totes les coses possibles per fer més acollidors uns habitacles de dos per tres metres. A l'exterior, entre la porta i els reguerons d'aigües residuals, alguns han decorat la tanca amb plantes i flors.

Plana per damunt el campament, com una maledicció, la incertesa sobre el futur dels refugiats. Ben a prop, just on s'acaba la plana, la muntanya cambotjana apareix boscosa i imponent, muralla d'un país encara prohibit. De tant en tant, encara se senten els trets dels khmers que continuen lluitant contra el govern de Phnom Penh. La majoria dels joves són a la guerrilla i fan servir el camp de base esporàdica. Els habitants fixos són els nens, les dones i uns vells que porten a les arrugues l'èpica del seu poble.

Intento d'arrencar conversa d'un d'aquests venerables jais, en Preap Seng, que va aprendre francès a l'època colonial i que encara recorda quatre expressions. "*Mieux être mort*

Els refugiats cambotjans s'han adaptat a un medi i a un tipus de vida que era concebut com a provisional, però que ja fa més de quinze anys que funciona. L'ajut humanitari encara arriba als camps, però els pressupostos són minsos. El govern de Cambotja reclama la repatriació dels civils, esgrimint que la guerra ja s'ha acabat. Però els khmers diuen que la seva gent té por de les represàlies. El govern replica que, en realitat, els combatents fan servir els civils de moneda de canvi. Potser són totes dues coses alhora.

que cambodgien', engega de bon començament, i després s'embrancha en un relat des preocupat de la seva epopeia particular, que en definitiva és la de tota una gent.

L'home recorda la invasió japonesa, durant la Segona Guerra Mundial, com el primer dels trasbalsos. Després evoca les mobilitzacions per la independència, contra els francesos. Sent una certa nostàlgia, naturalment, per l'època daurada de Cambotja, quan, malgrat els conflictes que s'estenien per tota l'Indo-xina, el país va mantenir un grau envejable d'estabilitat i de prosperitat. Era cap als anys 60 i el país es destacava com el gran oasi de pau de la zona.

Un passat molt present. Però Preap Seng, com la resta dels avis, recorda amb més força el període posterior, que va empassar-se el país en una voràgina de violència i d'irracionalitat, que va ensorrar-lo sense remissió en la decrepitud material. Tot va començar al 1970, quan el príncep Sihanuk va ser foragitat mentre era de viatge a la Unió Soviètica. Una coalició entre l'estament militar i les faccions pro-americanes va prendre el poder. El mariscal Lon Nol va facilitar l'ocupació americana del territori, i l'oasi de calma es va acabar.

Els guerrillers maoistes, els khmers rojos, van anar creixent a les muntanyes i es van nodrir del descontentament popular. Amb

la caiguda de Vietnam del Sud, el règim de Phnom Penh va ser abandonat a la seva dissort. L'abril del 1975, els khmers rojos van entrar a la capital i van evacuar la ciutat a punta de pistola. "Eren una colla de boigs", insisteix a dir el vell Seng, indiferent al fet que els "boigs" són els qui encara controlen el campament.

Amb la impunitat que només tenen els vells, l'home recorda com els revolucionaris van dur el país a l'abisme. Una *revolució cultural* encara més vesànica que no la xinesa posà fi a les classes acomodades i instruïdes. Les persones sospitoses, de vegades pel sol fet de portar ulleres, eren executades al carrer. Un veritable genocidi es duqué a terme en tres anys. Es calcula que més d'un milió de cambotjans —és a dir, prop d'una quarta part— hi perderen la vida. Mentrestant, les esquerres radicals d'Occident, captivades per la retòrica khmer, es negaven a admetre la magnitud de la tragèdia. Va caldre la denúncia de la URSS, que es distancià de la Xina i trencà relacions amb Cambotja, per crear un estat d'ànim advers. Les històries dels fugitius que arribaven, paranoics i demacrats, com ara Preap Seng mateix, a la frontera tailandesa, no havien estat prou convincents. A final del 1978, Vietnam ocupà el territori i els khmers rojos s'escaparen a Tailàndia. Els vietnamesos divulgaren pel món sencer les atrocitats dels seus predecessors: nens degollats, fosses comunes, tortures generalitzades, ciutats-fantasma...

Entre l'espasa i la paret. El llevant tailandès hagué d'acollir una allau de refugiats. El de Nong Txan, com tants altres, es va improvisar a la frontera. Les Nacions Unides, la Creu Roja i organitzacions humanitàries diverses, hi acudiren per rescatar les restes del naufragi. El centre de tota l'operació fou la ciutat d'Aranyaprathet, 300 quilòmetres a l'est de Bangkok. Les grans ONG hi desembarcaren, amb personal i recursos, per afrontar el desastre que la premsa havia esbombat a mig món. Al cap d'un any o dos, l'ajuda es va anar encongint i marxà, amb tanta precipitació com havia arribat, cap a nous pols d'interès.

Més de quinze anys després, el drama cambotjà continua sense resoldre's. L'ajut humanitari encara arriba als camps, però els pressupostos són minsos. El govern de Cambotja reclama la repatriació dels civils, esgrimint que la guerra ja s'ha acabat. Però els khmers, que dominen regions àmplies del país, són d'una opinió diferent. Diuen que la *seva gent* té por de les represàlies. El govern replica que, en realitat, els combatents fan servir els civils de moneda de canvi. Potser són totes dues coses alhora. L'única cosa certa és que el turment dels refugiats encara trigarà a acabar-se.

Alfred Bosch

PREMIS LITERARIS

de la VII NIT de SANT JORDI

PREMI DE REPORTATGE

Premi de periodisme instituït per **EL TEMPS**

Podran postular a aquest premi exclusivament els temes centrats en Catalunya Nord i hauran de ser necessàriament reportatges. L'extensió màxima de les obres presentades no podrà de ser inferior a 3 fulls ni excedir de 5.

L'import del premi ha estat fixat en 2.500 francs.

EL TEMPS, entitat que concedeix al premi, determinarà el jurat. Les obres finalistes seran publicades al mateix setmanari **EL TEMPS**.

Les obres concursants hauran de ser adreçades abans del 10 d'abril al corresponal a la Catalunya Nord del setmanari **EL TEMPS**.

Pere Codonyan
13, carrer de la Llanterna
60000 Perpinyà